

ՀԱՐԱՐԱԾԱԾԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 34րդ տարեշրջանի (1918 թվական-1919 թվական) բաժնորդացին է 20 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԻՎ: Ամսական բաժնորդացին է 2 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ. Կամակ կամ գրամ գրկելու համար հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԻՏԱԿ

Թիւ 14

1918 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 6 ԴՆ.
(Հ. Տ. 1918 Հոկտեմբեր 24)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գէրը 1 սանդղի կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդղի:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր դիւցազները. — Ո՞րն է պետա-
կան կառավարչութեան յաւանքն ձեռք-
— Բազուի Հայերը. — Հայաստան
յօդուածներ ֆրանսական մամուլին մէջ.
— Հայաստան կը յիշուի. — Ձինդա-
դարը կը յիշուի. — Թիւրքիայի հետ.
— Թիւրքական լուրեր. — Պուլկարի.
— Յունաստան. — Միջազգայնացի մեծ
խորհուրդը վերադառնալով. — Եւրոպայի
յեղակալութիւնը. — Պատերազմական
լուրեր:

ՄԵՐ ԴԻՅԱԶՆԵՐԸ

Երբ օտար բարեկամներու մէջ
մի համակերպան խօսքը, որքան ալ
վերապահ ըլլայ այն, մեր սրտերը
կը լսեն ինչպէս խօսքի մարմինը և յայտն
պարտք կը զգանք բազմիցս յիշատակելու
կրկնելու և փառասիրելու անոր հեղինակը.
Նախ, որքան աւելի նուիրական
պարտք մը պիտի ըլլար չմտնալ մեր
այն կարծիք անձնաւորները որոնք
ամէն ճակատներու վրայ կը հրա-
շակիր տան զիւրազանական պատմու-
թիւնը այն ցեղին որ արեւմտ ճակատ.
զիւրեւոր մէջէն իր գլուխը բարձր
բռնած, տակաւին կը յայտնադարձէ
կենսունակութեան և կորովի անպատ-
մութեան մը:

Թող շատերուի որ անոնք իրենց
պարտքը կը կատարեն, որիչ ոչինչ.
ստոյգ է, ամէն Հայ պարտաւոր է
զոհելու և զոհուիլ հայ ազգին, Հայ-
յաստանի համար որ դարերու փո-
թորիկներուն մէջ անվանեց ու ան-
վհատ իր փառապանք յիշատակներու
ջահը վեր ցցած թիւաւորացի զէպի
այսօրը և մեզ աւանդից իր պատուի,
դիւցազնութեան և հանճարի բովան-
դակ հարստութիւնը. բայց հիմա
որքան Հայեր կան որոնք մէկի մէկ
կը քննան իրենց անձնական զուար-
ճութեան, զեղխութեան և թուրու-
թեան երանութեամբը, մինչ անդին
հայկական խառնուրդ ճակատին վը-
րայ և Սիրիայի ու Պաղեստինի ան-
ջրի անապատներուն մէջ, մեր կըտ-
րիճները լքած ամէն հանգստութիւն
և հաճոյք, մահուան հետ կը խաղան,
արհամարհելով զայն, որովհետեւ կըզ-

դան թէ մահեր կան որ կեանք կը
ձնին և տառապանքներ կան որ եր-
ջանկութիւնը կը կանխեն ու անոր
կառավարող են:

Ի՞նչ է մերինը անոնց հետ հա-
մեմատած. ի՞նչ կարծէ այն հայրե-
նանուէր սիրտը որ կը միայ առանց
բոցի, առանց կրակի, առանց շան-
թի, մահուանդ այժմ երբ ամէն Հայ
պէտք է Սրամազդի հարկէ պաշտելը
փոխ առնէ և զանոնք ուղղէ զէպի
մեր դարաւոր, ամարդի ու նենգ
թշնամիներու սրտին, շանթահարէ
զանոնք որովհետեւ անոնց մոխրացած
աճիւններու տակէն է որ միայն կըր-
նայ կեանք անոնց անկախ Հայաս-
տանը:

Այդ է որ կը կատարեն մեր կըտ-
րիճները. վրէժխնդրութիւնը միայ-
ցած ազատութեան աստուածային
ու սրբազան գաղափարին, կը դառ-
նայ ոյժ մը որմէ պէտք է աստանին
զահիճները:

Մենք, թիւկանքի հայերս, յաճախ
կուզենք միութեամբ մտածելով որ
միմակ զէն ի ձեռքին կոռուելով չէ որ
կը ծառայուի հայրենիքին. իրաւ որ
կան խաղաղ, արդիւնաւոր աշխա-
տանքներ. բայց ինչպէ՞ս կարելի է
օգտագործել այդ աշխատանքներ,
երբ ի զուր կը ծառայաճառինք և
մեր ոյժը կը վատնենք եզրադրական
անշահ կոռուելութեան մէջ. Ո՞ր
մէկ ազգանուէր գործ խաղաղ ու
առանցիկ մէջ կըցած է կատարելով
ներդաշնակութեամբ, իրարահասկա-
ցողութեամբ և զահարեութեամբ
արդիւնաւորելու և մեզ ըսել տայ.
« Իրաւ, թէ և մենք հեռու ճակատէն,
բայց մեր զինուորում եզրայրներու
քով կարմրելու տեղիք չունինք, քա-
նի որ կաշխատանք մեր կըցած չափ
թէ՛ իրենց համար և թէ՛ իրենց հե-
տապնդած նուիրական նպատակի
յաջողութեան համար: Բացառու-
թիւններ հազուադէպ են:

Թող աղբիւն մեր դիւցազները
անոնք հիմա քարերն են Հայաստան-
նի անկախութեան. եթէ այսօր ու-
նենայինք քանի մը տասնեակ հա-

զարներով հաշուուող բանակ մը Արե-
ւելեան Լեզգոնին մէջ, մեր դատի
յախ լուծման համար վախճալու
շատ պատճառներ չպիտի ունենայինք.
Այդ թերացումը աւելի կը բարձրա-
դնէ մեր բուռ մը կործանելու ար-
ժէքը. ի զուր չէ որ ինչպէս ֆեռի
ներ, Աւոնի, Խէչոնի և հազար
նման մեծ ու փոքր գիւղացիներ, ի՞նչ
պիտի ըլլար անոնց յիշատակը եթէ
այսօր իրենց բացած ճանապարհը
թափուր մնար:

Նոր տարին կը մօտենայ մեծ յոյ-
սերով, արդեօք պիտի կրնանք յի-
շել մեր դիւցազները և խորհիլ
անոնց համար որ որ ալ ըլլան ա-
նոնք, ֆրանսա, Սիրիա, կամ Հայաս-
տան. Միջոցներ չեն պակսիր մեր
սրտի նստերը անոնց ձօնելու համար:
Անոնք կը կատարեն իրենց և մեր
պարտքը Հայաստանի համար. մենք
ալ ինչպէ՞ս կատարել մեր պարտքը
իրենց և Հայաստանի համար. թէ և
այս շատ զոյգն վարձատրութիւն մը
պիտի ըլլայ բայց և ցանկալի:

Մինչ այս մինչ այն, մենք պարտք
կըզանք մեր երախտագիտական
զգացումները և եզրայրական ողջոյնը
ազգի բոլոր անձնաւորներուն, զի-
ցազներուն որոնք նոր դարազրուի-
մը կը կերտեն Հայաստանի համար:

Թ. ԵՂԻՇԷ

ՈՐՆ Ե ՊԵՏԱԿԱՆ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ՁԵՒԸ (1)

Իմանալու համար, թէ կա՞յ ար-
դեօք պետական կազմակերպութեան
մի բաւարոյն ձև՝ պէտք է նախ որո-
շել պետութեան ի՞նչ լինելը: Իսկ պե-
տութեան ի՞նչ լինելը որոշելու հա-
մար՝ պէտք է որոշել այն տեսակէտը,
որով ուզում ենք պետութիւնը դի-
տել: Պետութիւնը կարելի է դիտել
1

(1) Ձեռքի տակ անհրաժեշտ աղբիւրներ
չունենալու մի կողմից, արդիւն էլ իր սահ-
մանափակ լինելը միւս կողմից ստիպում
են ինչ ալ հետաքրքիր չի. թիւ աստուծա-
սիրութիւնը շատ հաւատարմ ձեռք տակ
ներկայացնել:

զանազան տեսակէտներով, ինչպէս
« օրինակ՝ սոցիալօգիական, պատմա-
կան, իրաւաբանական և այլն: Ուրիշ
խօսքով ստած՝ կարող ենք պետա-
կան կազմակերպութիւնը դարձնել
զանազան գիտութեանց ուսումնասի-
րութեան առարկայ: Այսպէս փար-
ւելով տեսնում ենք, որ իւրաքանչիւր
գիտութիւն որոշում է պետութեան
ի՞նչ լինելը համապատասխան իւր
նիւթի և մեթոտի: Սոցիալօգիայի
համար պետութիւնը ոչ ալ ինչ է,
բայց եթէ սոցիալական, այսինքն՝
համայնական մարդոց կազմակեր-
պեալ կեանքի մի հնարաւոր ձևը:
Այսպիսով սոցիալօգիան ուզում է
ասել, թէ պետութիւնը սոցիալական
կեանքի միակ ձևը չէ. այլ հնարա-
ւոր ձևերից մէկն է: Եւ սոցիալօգիան
ցոյց է տալիս, որ պետութիւնից
առաջ գոյութիւն են անեղիւ սոցիա-
լական կեանքի և այլ ձևեր, ու թե-
րիս պետութիւնից յետոյ էլ որիշ
նոր ձևեր երևան գան:

Ինչպէս սոցիալօգիական, այնպէս
և պատմական տեսակէտից կարող
ենք դիտել պետութիւնը: Այսպէս
քում պետութիւնը դարձնելով նիւթ
պատմական ուսումնասիրութեան,
տեսնում ենք, որ պատմութեան մէջ
երևան են եկել զանազան ձևի պե-
տութիւններ: Հին և միջին դարերը
տեսել են պետական կազմակերպու-
թեան այնպիսի ձևեր, որոնք անձա-
նօթ են նոր դարին. նոր դարն էլ
իւր հերթին ունի պետութեան այն-
պիսի ձևեր, որոնք հին դարերում
գոյութիւն չեն անեղիւ: Արիւստոէլ
տեսել է մեզ իրեն ծանօթ պետա-
կան կազմակերպութեան հնարաւոր
ձևերը հետեւեալ դասաւորութեամբ.

Monarchie որի այլաներում է Despo-
tisme
Aristocratie » » Oligarchie
Démocratie » » Démagogie:

Բայց Արիստոտէլի տեսլիւն երեք
ձևերը ներկայացնում են պետական
լուս, առաջ կազմակերպութիւն. բայց
և սքա պարունակելով իրենց մէջ
այլաներում կորելյ, գիտում են զէպի
անկախ մի վիճակ, որ արտայայտ-
ւում է համապատասխան յաջորդ ե-
րեք ձևերով: Հին պատմութիւնը ար-
ւել է մեզ մի շարք օրինակներ, ու

րոնք Արիստոտէլի բնութեամբ գա-
տաբանութիւնը ազդարարել են.
Այսպէս օրինակ՝ հոմոքլան միա-
պետութիւնը չեղանք օրով բանապե-
տութեան փոխակերպու. իսկ Աթէնքը
տեսաւ ինչ՝ օրիգարիստ (սկզբնական
շրջանում), ինչ՝ առաջը գէոմետրիա
(Պերիկլէսի օրով) և ինչ՝ դեմոկր-
ատիա (Պերիկլէսից յետոյ) :

Միջին դարն էլ ունեցաւ իրեն
յատուկ պետական կազմակերպու-
թիւնները, որոնց մէջ քննարկել տի-
պը առաջնական կազմակերպութիւնն
էր :

Նոր դարի պետական կազմակեր-
պութեան օրինակները յիշատակու-
թիւնն աւելորդ է. որովհետեւ նորոս
մեր աչքի առաջն են :

Պետական կազմակերպութեան էա-
թիւնը և ճիշտ որակումը ապրի հա-
մար փերիօքիայ երկու գիտութիւն
ներկից էլ աւելի կարեւոր է իրաւա-
բանութիւնը իրաւաբանութիւնն է.
որ ի պարզութեամբ յատուկ ուսումնասի-
րութեան նիւթ է. դարձեալ պետա-
կան կազմակերպութիւնը, գիտելով
ինչո՞րք պետ իրաւական տեսակէ-
տից: Ըստ իրաւաբանութեան պե-
տութիւնը ոչ այլ ինչ է, քան ինչ
մի որոշ տարածութեան վրայ հաս-
տատում. մէկ կենտրոնական ինք-
նուրոյն իշխանութեան ենթարկուած
մարդոց համարման միջոցով իրաւաբանական տեսակէտից պե-
տութեան համար անհրաժեշտ են
երեք տարրեր. որք են՝ որոշ տա-
րածութիւն, ինքնուրոյն տիրապե-
տող իշխանութիւն և մարդկային
Բաւական է, որ այս երեք տարրե-
րից, մէկը պակասի ապա մասնակ
մեր կարծած պետութիւնը կզատարի
պետութիւն չլինելուց :

Իրաւաբանութեան առաջն ապա-
ընդ հանումը գեթ ինչո՞րք մէջ մը
նում են պետական կազմակերպու-
թեան այն բոլոր ձևերը, որոնք գո-
յութիւն են ունեցել և գոյութիւն
ունեն ներկայ քաղաքակիրթ աշխար-
հում, ինչպէս օրինակ՝ սահմանադրու-
կան (Գերմանիա) կամ պարլամեն-
տական (Անգլիա) միապետութիւն,
զուտ (Չուիչերիա) կամ ներկայա-
ցուցչական (Ֆրանսիա) հասարակա-
պետութիւն, գաղնակցական պետու-
թիւն (Ամերիկա) կամ պետութեանց
գաղնակցութիւն, (Չուիչերիան 1815.
1848) և այլն :

Այն հարցը, թէ ի՞նչ յարաբե-
րութեան մէջ են ազգ և պետութիւն
գաղափարները — արդեօք պետու-
թիւնը մէկ թէ մի քանի ազգերից
է կազմուած — չի հետաքրքրում
իրաւաբանութեանը, ինչպէս որ վե-
րոյնից գեթ ինչո՞րք էլ երևում
է: Այս խնդրով աւելի զբաղուած են
քաղաքականութիւնը (politique) և
պատմութիւնը, Mitteleuropai թէօրին
ժաղուած է աւելի ոչ թէ գերման
իրաւաբանների մօտ, այլ համագիր
մանական քաղաքականութիւնը (Pan-
germanismus) ներկայացնող կուսակ-
ցութեան շրջանում: Պատմութիւնն
էլ իւր հերթին չկարողանալով միացը-

նել ազգ և պետութիւն գաղափար-
ները, ինչպէս որ իրաւաբանութիւնն
է աւելի, գտել է այն ճանապարհը,
որով նա ազգ գաղափարը երկու մա-
տի է բաժանում, այն է՝ քաղաքական
և կուլտուրական ազգ: Ըստ այսմ քա-
ղաքական ազգ է, օրինակ Գերմա-
նիան, Ֆրանսիան և այլն, որոնք ի-
րենց քաղաքական անկախութիւնն
ունեն, այլ կերպ առած՝ պետութիւն
են կազմում. իսկ կուլտուրական ազգ
են օրինակ՝ Հայերը, Ահմերը, Չե-
խերը և այլն, որոնք ինքնուրոյն պե-
տութիւն չեն կազմում :

Պարզ ախ հարցին, թէ արդեօք
իրաւաբանութիւնը, որ ի պաշտօնէ
զբաղում է պետութեան ինչ լինելով
և նրա բոլոր մանրամասնութիւնն
բով գիտէ պետական կազմակեր-
պութեան մի յատուկ ձև, որ ըստ
գոյնը լինի և որը կարելի լինի ա-
ռաջագրել բոլոր ազգերին, անհրա-
ժեշտ է ի նկատի ունենալ երկու
հարց, այն է՝ պետութեան ծագման
և արդէն իսկ գործող պետութեան
հարցը: Ըստ այսմ իրաւաբանութեան
համար անհրաժեշտ է բաժանել իւր
փերիօքիայ գեթ ինչո՞րք համապա-
տասխանող արդէն իսկ ապրող պե-
տութեան հարցը պետութեան ծագ-
ման հարցից: Իրաւաբանութիւնը
նկատելով, որ վերջին հարցը իրա-
ւական հարց չէ, այլ իրականութեան
հարց է, չի պարզում նրանով, իսկ
առաջին հարցը լինելով զուտ իրա-
ւական հարց՝ կազմում է իրաւաբա-
նութեան համար բնագործակ և ման-
րամասն ուսումնասիրութեան առար-
կայ: Հինց արտեղից էլ սխիւք և
որոշում էլ բուսականանք :

Ինչպէս վերև տեսանք՝ կան գա-
ղաքական ձևի պետութիւններ, որոնք
ամենքն էլ իրաւաբանութեան հա-
մար ուսումնասիրութեան առարկայ
են կազմում: Այս ուսումնասիրութեան
բնականութիւնը իրաւաբանութիւնը գի-
տական անուշադարձութեամբ երևան է
չերում գոյութիւն ունեցող պետական
կազմակերպութեանց թէ՛ առաւելու-
թիւնները և թէ՛ թերութիւնները:
Այսպէս որ իրաւաբանութեան հա-
մար անձանթ է պետական կազմա-
կերպութեան մի ձև, որը թերու-
թիւններից գերը լինի: Առենք մի
օրինակ՝ Հասարակապետական (repu-
blique) սկզբունքներ ունեցող մէկի
համար միանգամայն պախարակելի է
միապետութիւնը: Այսպիսի մէկին
հարկ չկայ Անգլիայ պէս սքանչելի
միապետական կազմակերպութիւնը
մասնաւոր, որի քաղաքական ազա-
տութիւնը շատ հասարակապետու-
թիւնների համար օրինակ կարող է
ծառայել: Իրաւաբանութիւնը որեւէ
միապետութեան մէջ իսկ այնպիսի
առաւելութիւններ է գտնում, որոն-
ցից զուրկ է հասարակապետութիւ-
նը: Մի օրինակ պետութեան օրէնք
գրական գործառնութիւնից, Հան-
ճարեղ միապետը իրաւապէս ի վի-
ճակի է իւր յղացած օգտակար մի
օրէնք անմիջապէս ընդունել և գոր-
ծադրել տալու, մինչդեռ մենք գի-

տենք, թէ որքան դժուար է հասա-
րակապետութեան մէջ նոր, թէկուզ
ամենալաւ օրէնք ընդունել տալը: Եւ
այն էլ գիտենք, որ հասարակապե-
տութեան մէջ ամենալաւ օրէնքինա-
կադիժը մէկ անգամ անյախոյու-
թեան հանդիպելուց յետոյ, երկար
տարիներից վերջ միայն կարող է նո-
րից օրէնքական տեսանքի կամ աե-
Ֆերենդու մի առաջարկել:

Հիմա նայինք ինչո՞րք միւս կարգը,
որ հասարակապետութեան առաւե-
լութիւնն է երևան գալիս հանդէպ
միապետութեան: Գերմանական կայս-
րութեան սահմանադրութեան 68րդ
յօդու ծով կարող իրաւունք ունի պա-
տերազմ հռչակելու և խաղաղութիւն
կնքելու: Այսքանը միայն կը բաւէ որ
վիշէլմէյն պէս փառասէր և աշխար-
հակալ ոգի ունեցող մի կայսր աւերով
աշխարհի խաղաղութիւնը վրդովէ
և միլիթանտոր անմիջեղի արկներ
հասկ տալ: Եւ ոչ մի հասարակապե-
տութեան սահմանադրութեամբ հնա-
րաւոր չէ այսպէս գիւրին կերպով
պատերազմ հռչակել:

Յիշածս օրինակներից երևում է,
որ պետական կազմակերպութեան
իւրաքանչիւր ձև ունի իւր առաւե-
լութիւնները և թերութիւնները: Եւ
որովհետեւ պետութիւնը ոչ թէ առ-
հասական, չլինում մի երեսով է.
այլ բնական, առեւտ ազգի ներքին
կեանքից բխող և այդ կեանքով
սնուղ մի կազմակերպութիւն է, ուս-
տի ամեն ձև էլ ըստ, եթէ նա ի վի-
ճակի է բաւարարելու իւր ժողովրդ
գի կենտական շահերին: Այս է ներ-
կայ իրաւաբանութեան կարծիքը:
Այնպէս որ աւելորդ է փնտել պե-
տական կազմակերպութեան այնպիսի
մի ձև, որը կարելի լինի առաջար-
կել ամեն ազգի, ինչպէս որ կարելի
չէ պատրաստել այնպիսի մի հաղուստ
որ բոլոր մարդոց յարմար գայ:

ԷՆՕՎԱՍԹ

ԲԱՅՈՒՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

Փարիզէն «Հայ Տեղեկատու Բիւրօն»
կը հաղորդէ մեզ հետեւեալը.

Հայ Ազգային Պատուիրակութիւնը
հեռագիր մը ստացաւ Էնդէլէին Տօք-
թէօր Արարատեանի ստորագրու-
թեամբ, որ կիմացնէ թէ Բագուի
առնուելէն յետոյ Հայերէն մեծ մաս
մը քաշուած են Պարսկաստան, հիւ-
սիսային կովկաս և անդրկասպեան
երկրամասերը: 20.000ի չափ հայ
փախտականներ կը գտնուին Հա-
մասան, Պաղտատ գծին վրայ որոնց
կօշնեն Անգլիացիները, վերոյնից
երկրամասերին մէջ գտնուող հին և
նոր փախտականների համագումա-
րը կը հասնի 200.000ի որոնք ապ-
րեցնելու ծանր բեռը ինկած է Բա-
ղուի Հայ Ազգային խորհուրդին վը-
րայ որ ինքն իսկ փախտական ա-
պատանած է Էնդէլին:

«Տէյն Թէլեկրաֆ»ի հոկտեմբեր 25ի

Թիւն մէջ կը կարդանք հետեւեալ յայ-
տարարութիւնը որ տրտ Բագուի Անի-
քում է Համայնքների ժողովին մէջ, պա-
տախանելով ձօրձ Բիւլի հարցման: Աւա-
խալի է որ Անգլիաի արտաքին գործերի
պետական քարտուղարի օգնականին այս
յարտարարութիւնը պաշտօնապէս կը լու-
սարանէ Հայերի բնած գիրքը և գտնու-
արդարացնելով վճռապէս վերջ կուտայ
Բագուի միջադէպին առթով ծագած ցա-
ւալի թիւրմտացութեան:

«Լորտ Բագուի Անիյ յայտարա-
րեց մամոր Բիլին որ Բագուի հայ
զօրքերին այդ քաղաքի յանձնուե-
լուն համար թշնամիին հետ բանակ-
ցութեան մտած լինելու մասին ծանր
թիւրմտացութիւն մ'եղած է:

«Բրիտանական կառավարութիւնը
տեղեկացաւ որ Հայերը այդ գիւման
բրած են նայն իսկ զօրավար Տիւնա-
դէլիի (բրիտանական զօրքերի հը-
րամանատար) խորհուրդով որ երբ
տեսաւ թէ Բագու քաղաքի անկումը
մօտաւոր է, այդպէս թիւրդրեց ի-
րենց: Չէ կարելի ուրեմն տուր հա-
մար Հայերը մեղադրել: Բնաւ տա-
րակայ չկայ որ Գաղնակցիները ի-
րենց գաւաի համար երախտագիտու-
տութեան պարտք մ'ունեցած են
Հայերին, թիւրքերին գէ՛տ կուտի մի-
ջոցին անոնց ըլլածին հետար: Բրի-
տանական զօրքերը տպահով վիճակի
մէջ են:»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅՈՒՐԱԿԱՆՆԵՐ ՇՐՈՆՍԱԿԱՆ ՄԱՐԴՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Le Sémaphore de Marseille օրաթեր-
թի հոկտ. 25ի Թուլին մէջ Autour de la
Caspieenne (Կասպից ծովին շուրջ) վեր-
նագրին տակ եւ Բրոֆ. Gaston Valcarh
ստորագրութեամբ առաջնորդ յօդուած
մը հրատարակուած է որ, ի միջի այլոց,
ցոյց կուտայ Հայերի ունեցած կարեւոր
դերը այդ կողմեր եւ կըսէ Թէ անկուս
Հայաստան մը կրնայ խորտակել այն
շրջանին, որը գերմանականութիւնը կուգէ
տարածել վուսթրէն միջնա Կասպից
ծով: Կը յիշէ նաեւ La Voix de l'Armé-
nieի մէջ հրատարակուած յօդուած մը
որ առաջարկուած է հայկական ինքնի-
լուծման համար նախ դնել Հայաստանը
Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների հո-
վանաւորութեան (protectorat) տակ եւ
անոր շնորհով վերանորոգուելէն յետոյ
ինքնավար դարձնել այն:

«Մեմֆօր»ի այդ յօդուածը նշանա-
կութեան արժանի լինելով, Թերեւս ուրիշ
անգամ ամբողջովին հրատարակելը անոր
Հայաստանի վերաբերեալ մասը:

Ալթէ հրատարակուող L'Echo d'Alger
օրաթերթի հոկտ. 12ի Թուլին մէջ Ալթէ-
րի Հայ գաղուների մասին գրուելով, տե-
ղեկութիւններ տրուած են նաեւ Հայաս-
տանի կրած վերջին տառապանքներին
վրայ, ներքոյնից լինուած է Հայերի
կատարելիք դերը Ալթէլի մէջ եւ այդ-
դերը կատարելու համար կարեւոր հա-
մարուած է որ Հայերին տրուի իրենց
փափաքած ազատութիւնն ու անկախու-
թիւնը:

Ալթէ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԸ ՅԻՇՈՒԻ

Հիմա որ ոճրագործ թիւրքեր չանք կը-
նեն անկախ իտաղադուքիւն կնքելու Գաշ-
նակիցներին հետ, Բարիգի մէջ հրատա-
րակուող «Նիւ-Եօք Էէրալտ» այս առ-
թով կը յիշատակուին: Իտաղադուքիւնը
Պերինի մէջ՝ վերնագրով իր խմբագրական
մէջ յաղագրուած մէջ, Բրուսելոյ միջոցաւ
կ'ընտրուի ընկելու և իտաղադուքիւնը
Պերինի մէջ կնքելու յիշատակութիւնն
ընկէ վերջ, կանդաղադուքիւնը Հայաստա-
նին և կըսէ:

«Թիւրքեր գերման սկզբունքէ առաջ-
նորոգած, Հայ ցեղը տառապեցողին և
ընկել աշխատեցան: «Էէրալտ» հարցա-
խան շնորհով մը կըսէ. «Իսկ մենք ցոյց
տալու ենք յարգանք մարդկութեան ոյս-
պիսի թշնամի թիւրք ցեղին»:

Այս, Հայաստան պէտք չէ մոռցուի:
Թէ և ոճրագործ թիւրքեր իր առաջնորդ
գերմանիոյ և դաւաճան Պօլշէվիկներին
սխալեցանք, ինչպէս նաև Վրացիներին
չառաքութեամբ, Կովկասի Հայերը ծուռ-
կի բերած, ծիծաղելի մի անկախութիւն
չորհելով իտաղադուքիւնը կը կնքեն Հայե-
րին հետ, բայց և այնպէս իրենք էլ այժմ
ծոնելի եկած իտաղադուքիւն կաղերքեն:

Կը յուսամ թէ առանց Կ.պօլսոյ դաւա-
ճան և Թիւրքիայի վրայ վերաբերական
գործողութիւն մը կատարուելու, իտաղադու-
քիւնը պիտի չնորհուի այդ ոճրագործ և
բարբարոս ցեղին որի համար քաղաքա-
կրթութիւնը կեղծաւորել կը նշանակէ մի-
այն Հայ դիւանագիտութիւնը ոգի ի բոնին
գործելու է այժմ:

Կովկասի հայութիւնը դեռ չարժուէրնե-
լու կարող չէ, թէ և կը յուսամ որ չուսող
նորանք էլ ի միջակի պիտի լինին կոխ-
վերակելու մեր սիւների միջև: Դեռ
Միթէ կարելի է իտաղադուքիւնը Թիւրքի
և Հայի միջև. Թիւրքը չմտնար Հայերու
բնակչութեան իր քաղաքականութիւնը, Հա-
յերն ալ չեն կրնար մոռնալ իրենց քաշա-
ծը և վրէժի զոգացում չունենալ: Իտաղա-
դուքիւնը համար պէտք է որ Հայերը
Թիւրքէն բոլորովին անկախ կեանք մը
վարեն, ինքնիշխան դառնալով:

Մեր գլխաւորական կողմէ մէջ չկայ մէկը որ
գեղանկաւ լինուի Թիւրքերի վրայ վանդի
բոլորն էլ տեղեկակ են Թիւրքերի գործած
միջոցներին Հայ ազգին հանդէպ: Այս մի-
այն թիւրքեր կը յիշեն Հայաստանը, այլև
եղբայրութիւնն ու զինուորականութիւնը: Թ-
ալին օր երբ քննութիւն տուի, քաղաքա-
նաւ: «Կը յուսամ թէ վրէժ պիտի լուծեն
մարդկութեան թշնամի այդ թիւրք ցե-
ղին: Ինչպէս նաև օր մը քամի Բրուսելի Y.
M. C. A. սրահին մէջ քարոզի մը նիւ-
թեցուլ Հայաստանը. ըստ թէ հին ատեն
40 միլիոն ունեցած է եղբի հայրն:

Այժմ կամ ոչ երբեք, Հայ գաղութներ
կ'աքցած, մէկ սիրտ մէկ հոգի գործելու
և իրենց համար մեր տառապեալ հայ-
ութիւնը թիւրք տիրապետութիւնից միան-
ում ընդ միտու Գարեբեկ ընթացքով կո-
որուած, կողոպտուած և տառապած է
և թիւրք տիրապետութեան ներքեւ. այս
անգամ տաղան, յուսանք թէ պիտի լինի
վրէժը վանդի Թիւրքը իր յիմարական
բարբարոսութեան պատճառով տապալե-
լու:

Հայ դիւանագիտութիւնը դործելու է
այժմ աւելի քան երբեք մեծ եռանդով և
վրահայեցողութեամբ և ժողովուրդը իրեն
պիտի և իր բոլոր ուժով:

Յովհաննէս Ա. Ե. Տ. Բ. Ս.

Ամերիկահայ դիւնոր Զորանախ մէջ

ԶԻՆԱՎԻԳՆԵՐԻ ԿԸ ՅԻՇՈՒԻ Է
ԹԻՒՐԿԻԱԻ ՀԵՏ

Զորանախ Երեսփոխանական Ժողո-
վի հոկտեմբեր 31 ի նիստին մէջ, ծո-
վային նախարար Տ. Ժօրթ Լէյկ յոյ-
տարարեց հետեւեալը.

«Վարչապետը Տ. Գլէման» միջ
գաշնակցային պատերազմական խոր.
հորդի գրադուքիւնը բռնուած ի-
նքով, ինչ յանձնարարեց կատարա-
րութեան կողմէն այս հարցը հի
(Սեմ լուծիւն բոլոր նստարաններին
վրայ):

Մի քանի օր կայ որ գորավար Դաու-
շէնս(1) արձակուեցաւ, գալ տեղեկու-
թիւն տալու համար Եգիպտոսի ծովի հը-
րամանատար անգլիացի ծովակալին թէ
Թիւրք կառավարութիւնը կը խնդրէ որ
անմիջապէս բանակցութիւններ սկսուին
գլխաւորաբար մը կնքելու նպատակով
Թիւրքիայի և Գաշնակիցներին միջև:

Դեր-ծովակալ Գալթորթ պատասխա-
նեց որ եթէ Թիւրք կառավարութիւնը օ-
րինաւորապէս վաւերացուած Լիզոր
պատուիրակներ ղրկէ, ինչ պէտք եղած
իրաւունքներն ունի տեղեկացնելու թէ
Գաշնակիցները ի՞նչ պայմաններով կը
հաւան Թշնամութիւնները դադարեցնել
և Գաշնակիցների կողմէն ինչ գնադադար
մը ստորագրելու:

Այդ հանգամանքների մէջ, Թիւրք Լի-
զորները լիւարտու կը լին հասան այս
շաբաթի սկզբը:

Իւր-ծովակալ Գալթորթ (vice-admiral
Calthorpe) այս գիշեր գլխաւորաբար մը
ստորագրեց որ այսօր կէսօրէն սկսած
գործադրական եղած է: (Եւանդուն ծա-
փահարութիւններ):

Զինադադարի պայմանները
Այժմ լրագրելներին մէջ հրատա-
րակութեան տրուած է զինադադարի
պայմանագիրը որ կը բաղկանայ հե-
տեւեալ 24 կէտերէն.

1. Տարաւանդի և Վուսիոյ բացումն եւ
ազատ մուտք դէպի Սեմ Ծով: Տարա-
նէլի եւ Վուսիոյ ամրոցները պէտք է
ենթարկուին Գաշնակիցների գնադարական
ոյժերին:

2. Թիւրքական ջուրերին մէջ գտնուող
սկսնակների, դորքիարձակ խողովակների
եւ ամէն տեսակ ուրիշ խափանարար
արգելքների տեղերն ու դիրքերը պէտք
է նշանակուին եւ հարկ եղած ունէ ա-
ջակցութիւն տրուի մաքրելու կամ վեր-
ցնելու համար այդ խոչընդոտները:

3. Սեմ Ծովին մէջ եղած ակամների
մասին բոլոր տեղեկութիւններ պէտք է
հաղորդուին:

4. Բոլոր Գաշնակից պատերազմա-
կան գեղիւնները, բոլոր բանաւորական
և աքորուած Հայերը պէտք է Կ.
պօլսի մէջ հաւաքուին, այնպէս ան
պայման կերպով յանձնելու համար
Գաշնակիցներին:

5. Թիւրքական բանակը անմիջապէս
պէտք է ցրուել (démobilisation), ի բաց
առեալ սանամանագլուխների հսկողութեան
եւ երկրին մէջ կարգուկանոնի պահպան-
ման համար հարկ եղած զօրքերը. այդ
զօրքերի թիւն ու բաշխումը յետոյ կորո-
շեն Գաշնակիցները, Թիւրք կառավարու-
թեան խորհուրդն ալ առնելով:

(1) Դաուշէնս գորավարը այն է որ
Պաղտատի անգլիական արշաւախուժի
սկզբնական միջոցին անգլիական զօրքերի
սակաւութեան և այլ աննպատ հանգա-
մանքների հետեւեալով յաղթուած և գերի
ինկած էր Թիւրքերէ՝ ձեռքը որոնք ղեկ
Կ.պօլսի տարին:

6. Թիւրքական ջուրերին կամ Թիւրքե-
րէ գրաւուած ջուրերին մէջ այժմ գրա-
նուող բոլոր մարտանաւերը պէտք է յան-
նուին. ատոնք պէտք է արգիլուած մը-
նան Թիւրքական նաւահանգստի մը կամ
նաւահանգստների մէջ որ դաշնակից-
ները կորոշեն, ի բաց առեալ այն նա-
ւերը որ ոստիկանութեան կամ այդպիսի
պատճառների համար պէտք կը լինին
Թիւրքական ջուրերին մէջ:

7. Գաշնակիցները իրաւունք պիտի ու-
նենան գրաւելու բոլոր ռազմագիտական
կէտերը երբ տեսնեն թէ հանգամանք-
ները սպառնական կը դառնան իրենց հա-
մար:

8. Գաշնակից տորմիդների նաւերը ա-
զատուին պիտի գործածեն Թիւրքերէ
գրաւուած բոլոր նաւահանգստներն ու
նաւակայքերը եւ ատոնց գործածութիւնը
պիտի արգիլուի Թշնամիին: Միւսնոյն
պայմաններ կը վերաբերին Թիւրքական
ջուրերին մէջ Թիւրքական առեւտրական
նաւերին որոնք կը գործածուին գորա-
նակը ցրուելու եւ առեւտրական նպա-
տակների համար:

9. Գաշնակիցները պիտի կրնան գոր-
ծածել նաւերի նորոգութեան համար
Թիւրքիայի նաւահանգստներին եւ անոնց
նաւարաններին մէջ գտնուող բոլոր մի-
ջոցները:

10. Գաշնակիցները զինուորական
ոյժով պիտի գրաւեն Տաւրոսի նեղու-
նայիցները (tunnel) կազմուածքը
(système):

11. Թիւրք զօրքերին Պարսկաս-
տանի հիւսիսային արեւմտեղէն միջու-
պատերազմէն առաջ իրենց ունեցած
սահմանագիծի ետեւ քաշուիլը պիտի
չարձակուի: Թիւրք զօրքերը ար-
դէն հրաման ստացած են լինդրիով
կասի մէկ մասէն դուրս ելնելու. միա-
ցածէն ալ պիտի քաշուին Գաշնա-
կիցների պահանջով, տեղական կա-
ցութիւնը ընդունել յետոյ:

12. Անթիլ հեռագրի կայարանները ու
գիծերը պիտի ենթարկուին Գաշնակից-
ների վերահսկողութեան, ի բաց առեալ
ինչ որ կը վերաբերի Թիւրք կառավարու-
թեան հաղորդակցութեան:

13. Արգիլուած է քանդել նաւային,
զինուորական կամ առեւտրական ունէ
նիւթ (matériel):

14. Դիւրութիւններ պէտք է տրուին
Գաշնակիցներին ածուխ, իւր, մագնիզ,
նաւային նիւթեր գնելու որոնք կարելի է
ստանալ Թիւրքական աղբիւրէ, երկրին
պէտքերը պահովուելէն յետոյ: Այդ նիւ-
թերէ ոչ մին արտասահման պիտի ղրկուի:

15. Սպալներ պիտի տեղադրուին
վերահսկելու համար բոլոր երկաթու-
ղիներին, առանց մէջ հաշուելով և
Անգլիական պաշտպանութեան մասերի եր-
կաթուղիները որոնք կը գտնուին
այժմ Թիւրքիայի վերահսկողութեան
տակ. առանց պէտք է դրուին Գաշ-
նակից իշխանութիւններին արա-
մադրութեան տակ ազատորէն և ամ-
բողջովին գործածութեան համար,
նկատի առնուելով և ժողովուրդին
պէտքերը: Այս պայմանէն կը հետե-
ի որ Գաշնակիցները իրաւունք ու-
նին Բաթմալ գրաւելու: Թիւրքիան
ոչ մի աւաքութիւն պիտի ընէ դաշ-
նակիցներին Բաթմալ գրաւելուն դէմ:

16. Հիւսիսային, իսիսի, Եմէնի, Սի-
բիարի, Միջագետքի բոլոր բերդա-
պահ զօրքերը պէտք է յանձնուին
իրենց ամենամօտը գտնուող Գաշնա-
կից հրամանատարին և զօրքերը

քաշուին Կիլիկիանէ, ի բաց առեալ
անոնք որոնք կարգուկանոնի պահ-
պանման համար պէտք են, այդ մա-
սին տրուելիք որոշման համաձայն:

17. Տրիպօլիտան երկրին եւ Սիւրիանի-
գի մէջ գտնուող բոլոր Թիւրք սպայ-
ները պէտք է յանձնուին ամենամօտը
գտնուող իտալական բերդապահ զօրքերի
իշխանութեան: Թիւրքիան արտաւորու-
թիւն կը ստանանէ դադարեցնելու ունէ
պարէն ղրկելու եւ ամէն հաղորդակցու-
թիւն իւզելու այն Թիւրք սպայների նկատ-
որոնք չեն ենթարկուիլ անձնատուր լի-
նելու հրամանին:

18. Տրիպօլիտան երկրին եւ Սիւրիանի-
գի մէջ գրաւուած բոլոր ամրոցները,
ատոնց մէջ հաշուելով եւ Միսթրադան,
նորէն պիտի յանձնուին ամենամօտը
գտնուող բերդապահ զօրքերի իշխանու-
թեան:

Գերմանական եւ աւստրիական բոլոր
հպատակները, զինուորական թէ աշխար-
հական, ասկէ մինչեւ մէկ տիւս պիտի
քաշուին Թիւրքական բոլոր երկրամասե-
րէն: (Չափազանց հեռու գրաւուելին
մէջ կարելի եղածին չափ շուտով):

19. Պէտք է գործադրուին այն բոլոր
հրամաններ որոնք կրնան արուել զինու-
որական պիտոյքների հայթայթման (équi-
pement) տրամադրութեան տակ ղեկու
համար գէնը, միւսերը, միանգամայն եւ
փոխադրութեան միջոցներ Թիւրքական
գորաքանակի հատուածներին համար որ
պիտի ցրուուի Տրիպօլիտան համաձայն:

20. Գաշնակիցների կողմէն ներկայա-
ցուցի մը պիտի գտնուի պարէնաւոր-
ման (ravitaillement) նախարարութեան
մէջ այնպէս որ Գաշնակիցների շահերը
պաշտպանէ. այդ ներկայացուցիչը իր
պաշտօնի համար կարելոք բոլոր տեղե-
կութիւնները պիտի ստանայ:

21. Թիւրք գերիները Գաշնակից տէ-
րութիւններին տրամադրութեան տակ
պիտի մնան: Թիւրք աշխարհական գե-
րիների եւ զինուորական ծառայութեան
տարիքը անցած գերիների արձակումը
նկատի պիտի առնուի:

22. Թիւրքիան կը պարտաւորուի դադ-
րեցնել ամէն յաջաբերութիւն կեղծումա-
կան տէրութիւններին հետ:

23. Հայկական վիճակներէ մէկին
մէջ անկարգութիւն ծագած պարա-
գային Գաշնակիցներն իրենց իրա-
ւունք կը վերադառնան անոր մէկ մա-
մար գրաւելու:

24. Գաշնակիցներին եւ Թիւրքիայի մի-
ջեւ Թշնամութիւնները պիտի դադրի
1918 հոկտեմբեր 31 հիմնադրութիւն կէսօրէն
սկսած, տեղական ժամին համեմատ:

ԹԻՒՐԿԻԱԻ ԼՈՒՐԵՐ

Մոսկուայէն եկած հեռագիր մը
կիւմայնէ որ Թիւրքերը առանց
կոտի քաշուած եղած են Բաթմալէն:
Թէ հրանէն ամերիկեան գեապանէն
վաշինկոն գրկուած հեռագիր մը
կիւմայնէ որ Թիւրքերը Դաւրէզէն
(Արարատական) քաշուելու վրայ
են:

Այս հեռագիրներ եկած են զինա-
դարի կնքուելուն մօտ օրեր:

— Լոնտոնէն եկած հեռագրի մը
նայելով, Տարաւանդի նեղուցը անգ-
լիական և Գաշնակից նաւատորմիչ-
ներին առջև բացուած կը լինի հոկ-
տեմբեր 31-ին:

(1) Պենկագի Կայն, ԻՄԲ.

— Կ.պօլսի գերմանական դեսպան Պէրնստրօֆ կոմսը Պէրլին վերադարձած է: Պէրլինի թիւրքական դեսպանը հրաման ստացած է Կ.պօլսի վերադառնալու: Գերմանիա գտնւող թիւրք սպայներին հետ մէկտեղ:

ՊՈԼԿԱՏԻՍ

Պուլկար մասնագէտներէ և ֆրանսացի գինւորականներէ խորհրդաժողով մը եղեր է Սոֆիայի մէջ, հեռագրական պաշտօնատունը: Այդ խորհրդաժողովը գրադեր է պուլկարական երկաթուղիները, նաև հանգիստները, հեռագրատուները և հեռաձայնարանները Համաձայնութեան տէրութիւններէ կողմէն վերահսկող լանձնաժողովի մը յանձնելու գործով: Այդ ժողովը գրադուներ է նաև Համաձայնութեան զորքերի փոխադրութեան խնդիրներով որովհետև գինւորադարի պայմանագրին համաձայն այդ զորքերը պէտք է գրաւեն Պուլկարի ռազմագիտական ինչ ինչ կէտերը:

Սոֆիայէն կը հաղորդեն որ հոկտ. 7ի երկուշաբթի օր Համաձայնութեան զորքերը գրաւած են Գոգաթուն և հոկտ. 9ի չորեքշաբթի օր Գոնդանձան: Ֆրանսական զորադուները մը մտած է Սոֆիա:

— Սոֆիայի գերմանական դեսպան կոմս Օպէրնստրօֆ հոկտ. 12ին մեկներ է Սոֆիայէն, հոգնատական դեսպանին յանձնելով գերմանական շահերի պաշտպանութիւնը:

— Ֆրանսական գինւորական ուժեր ուրաք Գանուր գետին եզերքը գտնուող Լոմ Բալանքա քաղաքը հասած են, գրաւեցին թշնամի շատ մը նաւեր հորնք ապրանք և ալիւր բեռնած կանցնէին անկէ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Հելլենական զորաբանակը վերադարձած է այժմ գրեթէ ամբողջ արեւելեան Մակեդոնիան: Վաղարա, Տրամա, Բրավի, Տէմիր Հիւար քաղաքները Սէրէսէն աւելի ողբալի վիճակ մը երևան հանած են: Յոյն պաշտօնական տեղեկութիւններ կիմացնեն որ Պուլկարները իրենց յանձնուած այդ քաղաքներէ մէջ շատ մը գէշութիւններ բրած են Յոյներին:

Գովեստով կը յիշուի այժմ յոյն զորքերէ քաջութիւնը որոնք գաշնակիցներին զործակցեան Պալքաններին մէջ յառաջ խաղացածն:

ՄԻՋԳԱՇԵԱՆԱԿԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵԾ ԽՈՐՀԱՌԻՐԳՎԵՐՍՈՅԼԻ ՄԷՋ

Եւր. Ամերիկայի Միացեալ-Նա. հանգներին նախագահ Տ. Վիլսոն գաշնակից տէրութիւններին հաղորդեց Գերմանիայի խնդիրքը զինադադարի համար, իրենց վարչապետներ որոշեցին նորէն Ֆրանսայի մէջ հասարակ միասին խորհրդակցելու համար, իրենց արտաքին գործերի նախարարներ և գինւորական ու նաւային գլխաւոր պաշտօնատար խորհրդականներին հետ մէկտեղ:

Ըստ այնմ վերադառնալով հասարակած են Միւրիայի վարչապետը Տ. Լոյտ Զօրճ արտաքին գործերի պետական քարտուղար Տ. Պալքարի, պատերազմի պետական քարտուղար Լորտ Միլնը և ծովային Լորտ Էլիոթը:

տական քարտուղար Լորտ Միլնը և ծովային Լորտ Էլիոթը Սեր Էլիոթ ժեշտի հետ, իտալիայի վարչապետը Տ. Օլլանտո՝ արտաքին գործերի նախարար Պարոն Սոնինօի հետ, Միացեալ-Նահանգների կառավարութեան ներկայացուցիչ Նյա. շանակուած է զննապետ Հաուզ (որ նախագահ վիլսոնի անձնական բարեկամն է) և իրեն կընկերանան ծովակալ Պէնտոն և ծովակալ Սիմս, Պէլ. ժիգի կողմէն՝ արտաքին գործերի նախարարը Տ. Հիման և ճափոնի կողմէն՝ փարիզի դեսպանը Տ. Մաճիւի: Հոն կը գտնուին նաև Սերպիայի վարչապետը Տ. Բաշիչ, Յունաստանի վարչապետը Տ. Վէնիզէլոս և Չէքո Սլովակաւորութեան արտաքին գործերի նախարարը Տ. Պէնէս: Յիշեալներէն զատ բարձրատիճան մասնագէտ պաշտօնատարներ ալ իրենց խորհուրդներով կը մասնակցին ժողովին որ իր նիստեր կընէ վէրսայի մէջ և հոն ամէնքին համաձայնութեամբ արուած որոշումներին համեմատ կազմուած են զինադադարի պայմանները:

Աւերոյգ է ըսել որ այդ խորհուրդի մէջ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներն են վարչապետ և պատերազմական նախարար Տ. Գիլմանս և արտաքին գործերի նախարար Տ. Բիշոն:

ԵՈՒԿՑՈՒՄ ԵՆՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

Լայպպիսէն կիմացնեն որ հոկտ. 29ի երեքշաբթի օր շքեղ ցոյցեր եղեր են Հարաւային Սլաւ պետութեան անկախութիւնը հրատարակելուն առթով: Հոկտեմբեր 29ը Չէխո Սլովակներին համար Ազգային տօնի օր պիտի նկատուի:

ՊԱՏԵՐԱՋՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իտալացիները թէև ունենաւ իր յառաջանային վերադարձելով իրենց կորուստած տեղերը, բայց վերջերս այնպիսի պատրաստութեամբ և ուժովն թափով մը յարձակեցան Աւստրիացիներէ հզօրացնալ ամբողջացած գիրքերին վրայ որ բոլորովին խուճապի և փախուստի են: Թարկուեցաւ թշնամին, իտալացիներ և իրենց գաշնակիցների ձեռքը թողնելով շատ մը թնդանթ, ռազմամթերք և բազմաթիւ հաղորուոր գերքներ որոնց թիւը 100,000ը կանցնի: Իտալացիների այդ փախուստը յաղթութիւնները և Աւստրիա հունգարիայի մէջ յառաջատու թեմէ ծագած ներքին խռովութիւններն ու յեղափոխութիւնները պարտաւորեցին Աւստրիան որ զինադադար խնդրէ, ընդունելով գաշնակիցների առաջարկած պայմանները: Այդ պայմաններէ համեմատ իտալացի

ները առին Դրէնդէն, Դրիէնդէն, աւստրիական ճնշող լուծին տակ մը նացած իտալական երկրամասերը որոնք ազատելու նպատակով պատերազմին մասնակցած էր իտալիան: Հիմա մեծ ուրախութեամբ ցոյցեր և հանգէտներ կը կատարուին իտալիայի մէջ որովհետև իրենց նպատակին հասնող, աղաւթի իրենց արհեստից եղբայրները, ստացան իրենց պատկանելիք երկիրներ և արհեստից պարտութեամբ, երկուշաբթի Նոյեմբեր 4ի ժամը 15էն (կէսօրէն յետոյ ժամը 3) ի վեր, գաշնակիցների կողմէն Աւստրիա-հունգարիայի հետ զինադադարը ստորագրած իրենց իտալական զորաբանակների ընդհանուր հրամանատարը զօրավոր Տիտո:

ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

Կիսամետայ հանդէս: Կը հրատարակուի ամէն ամսու մէկին եւ 14ին: Խմբագրապետ՝ Ա. Չոպանեան: Բաժնորդագինն է ամէն երկրի համար, տարեկան 20 ֆրանք, վեցամետայ 12 ֆր.: Դրամ, նամակ եւ գրութիւններ զրկել հիմնադիր-անօրէնիս այս հասցեով. Dr. Léon Hampartoumian, D. D. S. 16, Bould. St. Denis. PARIS

ՀԱՅՐԵՆԻՐ

Օրամերթ գրական, քաղաքական, հասարակագիտական: Մտերիկանայ գաղութի ամենամին, ամենէն տարածուած եւ միակ օրամերթն է որ կը ստանայ Թղթակցութիւններ աշխարհի զանազան կողմերէն: Եւրամ օրեր կը հրատարակուի տեղի ընդարձակ պարունակութեամբ եւ յաջաւ պատկերազարդ: Տարեկան բաժնեգինն է 5 տոլար, վեցամետայն 2½ տոլար: Հասցէ Hairenik Publ. Co. 7, Bennet str. Boston Mass. (Etats-Unis d'Amerique)

ԿՈՉԻՆԿ

(Հայ շարժանկեր) 1901էն ի վեր կը հրատարակուի Ամերիկայի մէջ: Բաց ի ազգային լուրերէ եւ տեսութիւններէ կը պարունակէ կարող անձերէ գրուած ուսումնասիրութիւններ բարոյական, սոցիալական, քաղաքական, պատմական եւ այլ նիւթերի վրայ: Տարեկան բաժնեգինն է 4 տոլար, Հասցէ The Gutchinag Publ. Co. 115 East 24th str. New York, N. Y. (Etats Unis d'Amerique)

ԾԱՆՈՒԹ ԳԻՐԴԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՐԴԵՐ
Փր. անգլ.
Ա. Հայ գիրքագույն մը
Բ. ազգային
Բ. — Ը. (Ազատած)
Թ. « Այսին իսկ յաղորար
(Ա. տարի)
Ժ. Վրլձ
40
1,40
20

ԺԱ. Թամաս Բոյաբլա 20
ԺԲ. Նմոյշներ Մ. Փորթուգալ
լեանի ցրտած ուսումնար.
Երկ. 15
ԺԳ. Մի պուլկար հայրեկաւ
(Պուլկարի Գեղափոխութեան ծագման պատմութիւնը)
ԺԴ. Մի գաղթիչ 1,40
Մարտիկէն դուրս գրկելու փոստի ծագումը 40
Վաւարուի հրատարակողէն:

Frédéric Macler. — Autour de l'Arménie. 1917. (Արեւելեան լեզուների վերաբերյալ հայերէն լեզուի դասագիրք) Ֆրէտէրիք Մակլէրի այս նոր երկաւորութիւնը շատ յարմար ժամանակ մը կը տեսնէ, հայ ազգը ծանոթացնելու համար զանազան տեսակէտներով: Մեր ազգի գրականութեան, հին ու նոր պատմութեան, հայկական հարցին, զանազան երկիրներէ և ի միջի այլոց Ֆրանսայի մէջ ևս հայերի կատարած նշանաւոր և օգտակար գործերին, Թիւրքիայի Հայերի Ազգային Մահաճաղարութեան և հայկական պարտիան խնդիրների վրայ հմուտ ուսումնասիրութիւններ հաւաքածոյ մ'է, հայ ազգէ և հայկական գործերին լաւատես զեակ Ֆրանսացի մը գրչով դասաւորուած: Գրքին սկիզբը գրուած է Արեւելեան կենդանի լեզուների Ազգային վերաբերյալ մէջ հայերէն լեզուի դասագիրքի ստեղծման պատմութեան հարիւրամիակին առթով իրաւունք ձառ մը որ իսկույն Ա. ժամանակ սկսուած և մինչև մեր օրեր շարունակուող այդ դասագիրքի պատմութիւնը կընէ, որի ընթացքում ինչպէս Ֆրանսացիներին նոյնպէս և ամեն Հայի համար շատ հետաքրքրաշարժ է: Այդ հասը միայն, որ արդի գիրքերի մէջ չգտնուիր և շատ կարեւոր կարգաւ, գրքին 65 երեսները գրուած է Գիրքը կը պարունակէ նաև Հայերի մասին հրատարակուած ֆրանսերէն հին ու նոր գիրքերի բաւական երկար ցանկ մը, ու նենայ փափագողների զիջութիւն մը տրուած լինելու համար:

Ջերմապէս կը յանձնարարենք մեր ընթերցողներին ունենայ այս գիրքը, թէ կարգաւ և թէ Ֆրանսացիներին կարգապէս համար: Գին 4,50 (5 ֆր.):

Frédéric Macler. LA MUSIQUE EN ARMÉNIE. Paris. 1917.

(1917 յունվար 26ին, Փարիզի École des Hautes Etudes Socialesի մէջ, — 16 rue de la Sorbonne — հայ երաժշտութեան մասին բանախօսութիւն մ'ըրած է Ս. Սիմեոն լեզուների վարժարանի հայերէն դասախօս Ֆ. Մակլէր որ շատ հմուտ եղանակով հայ երաժշտութեան պատմական ու գիտնականութեան ըրած է իր այդ բանախօսութեան մէջ, օգտուելով անուանի երաժշտագէտ Տ. Կոմիտաս վարդապետի անձամբ իրեն հաղորդած տեղեկութիւններէն:

Պէտք է տարածել այս գրքուղի-ձրանագէտ եւրոպացիներին մէջ, ցոյց տալու համար թէ Հայ ժողովուրդը ոչ միայն կուտար ժողովուրդ մը եղած է, այլ եւ իր ուսումնական յաւաքով իրենց երգչախումբներով փայլած ու փայլող ժողովուրդ մը (Արեւելի մէջ): Գին 1,30):

Le chant: France & CARRERE
Marseille. — Imprimerie du Midi